

СКИБА В. М.,адвокат, викладач кафедри права
(Галицький коледж
імені В'ячеслава Чорновола)**ГАКАЛО І. Г.,**студентка юридичного відділення
(Галицький коледж
імені В'ячеслава Чорновола)

УДК 174.34

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.1.5>**ЕТИЧНІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВОГО СПІЛКУВАННЯ
ПРАЦІВНИКІВ ЮРИДИЧНОЇ ГАЛУЗІ**

Уточнено та обгрунтовано структуру та зміст культури професійного спілкування майбутніх юристів, що при цілеспрямованому використанні в процесі освіти буде мати позитивний вплив на формування культури у професійно-правовому спілкуванні майбутніх юристів, яка складається з комунікативного, мотиваційного, етичного і рефлексивного компонентів, взаємопов'язаних один з одним. Визначено структуру професійно-правової культури спілкування, яка дозволяє у дослідженнях уточнювати критерії і показники для подальшого визначення рівня сформованості її компонентів.

Наголошено про те, що професійна культурою юриста і стан правової системи мають взаємозв'язок, який проявляється в тому, що правова культура - фактор визначення сутності та змісту права й інших правових феноменів, зокрема, і сутність правової культури юриста.

Доведено важливість діяльності юристів-професіоналів для розбудови і розвитку правового суспільства і правової культури народу. Актуалізовано питання та проблеми формування і розвитку професійних якостей і компетентності юристів і удосконалення моральних, етичних і особистих якостей.

Виявлено, що професійна юридична діяльність досліджувалась вченими без особливого детального дослідження її галузевої специфіки, дослідження проводилися тільки поверхнево. Проте, різні сфери юридичної діяльності мають свої певні особливості, які зумовлені їхніми об'єктами, специфікою професійних функцій та взаємозв'язком між ними. Здійснено аналіз праць вчених та порівняння їх досліджень. Науковцями доведено важливість та потрібність комунікативної складової, яка допомагає у підвищенні ефективності діяльності юристів-практиків, проте ученими не було приділено достатню кількість уваги щодо формування культури професійного спілкування в процесі підготовки юристів-професіоналів.

Встановлено, що інтерактивна сторона є дуже важливою у професійному спілкуванні юристів, яка вирізняється особливою ситуативністю та особливим складом учасників тощо. Обгрунтовано, що етичні засади культури професійно-правового спілкування працівників юридичної галузі, є дуже важливими, оскільки саме від них залежить функціонування правової держави.

Ключові слова: етичні засади, культура професійно-правового спілкування, юрист, мовлення, професійна діяльність.

Skyba V. M., Hakalo I. H. Ethical principles of the culture of professional and legal communication of legal professionals

The structure and content of the culture of professional communication of future lawyers is clarified and substantiated. with one. The structure of professional and legal culture of communication is determined, which allows in research to specify criteria and indicators for further determination of the level of formation of its components.

It is emphasized that the professional culture of a lawyer and the state of the legal system have a relationship, which is manifested in the fact that legal culture is a factor in determining the nature and content of law and other legal phenomena, including the essence of legal culture.

The importance of the work of professional lawyers for the development and development of legal society and legal culture of the people is proved. The issues and problems of formation and development of professional qualities and competence of lawyers and improvement of moral, ethical and personal qualities are actualized.

It was found that professional legal activity was studied by scientists without much detailed study of its industry specifics, the research was conducted only superficially. However, different areas of legal activity have their own specific features, which are due to their objects, the specifics of professional functions and the relationship between them. The analysis of works of scientists and comparison of their researches is carried out. Researchers have proven the importance and need for a communicative component that helps increase the effectiveness of legal practitioners, but scientists have not paid enough attention to forming a culture of professional communication in the training of professional lawyers.

It has been established that the interactive side is very important in the professional communication of lawyers, which is characterized by a special situationality and a special composition of participants and so on. It is substantiated that the ethical principles of the culture of professional and legal communication of legal professionals are very important, because it depends on them the functioning of the rule of law.

Key words: *ethical principles, culture of professional and legal communication, lawyer, broadcasting, professional activity.*

Вступ. Професія юриста є дуже популярною у наш час. Прикладна юридична діяльність часто є пов'язаною з інтенсивними письмовими чи усними зверненнями та взаємодією з багатьма людьми. Це, відповідно, потребує умінь пояснювати сутність і зміст установлених законів, уміння грамотно висловлюватись як з перехожими, так і на робочому місці з колегами і клієнтами. Отож, комунікативний аспект юридичної діяльності є особливо значущим. Грамотна комунікація юриста – запорука його успішної кар'єри. Ось тому культура професійного спілкування, перш за все, спрямована на реалізацію професійно важливих цілей.

Дослідженням даного питання займалися багато науковців, серед яких: Чупринський Б. О., Івашкевич І. В., Федорчук О. С., Бойко Ю. Ю., Рижиков В. С., Роша А. Н., Савіщенко В.М., Кацавець Р. та інші.

Складники структури культури професійно-правового спілкування: комунікативний, мотиваційно-ціннісний, рефлексивний і етико-поведінковий компоненти.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження етичних засад культури професійно-правового спілкування працівників юридичної галузі.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- охарактеризувати поняття та значення етичних засад культури професійно-правового спілкування;
- виявити основні складові компоненти етичних засад культури професійно-правового спілкування;

– дослідити особливості та значення етичних засад культури професійно-правового спілкування працівників юридичної галузі.

Об'єктом дослідження є етичні засади культури професійно-правового спілкування працівників юридичної галузі.

Предметом дослідження є особливості етичних засад культури професійно-правового спілкування працівників юридичної галузі.

Результати дослідження. Згідно з Основними засадами професійної етики юристів України, під час здійснення своєї професійної діяльності юристи України керуються наступними основними принципами:

- незалежності і підкоренню лише закону;
- служіння народу України;
- верховенства права;
- пріоритету людських прав;
- професіоналізму, компетентності і відданості справі;
- демократизму і гуманізму;
- чесності і порядності;
- дотримання присяги [1].

Діяльність юриста є багатофункціональною. Під час здійснення своїх обов'язків на роботі, юристи використовують знання з організації праці та управління, основ адміністрування, ведення правової документації, використовуючи сучасні інформаційні технології, і з етики професійного спілкування.

Звісно, успішність юридичної діяльності фахівця-професіонала в більшості залежить від рівня застосування комунікативних вмінь, так як на теперішній час суспільство вимагає ініціативних та самостійних фахівців, які здатні ефективно співпрацювати для вирішення різного розу завдань. Проте, у деяких випадках існує невідповідність щодо реальної підготовки комунікацій юриста і запитів на сучасному ринку праці. Тим самим виявляється важливість об'єктивної потреби удосконалення рівня культури професійного спілкування юристів.

Розглядаючи зміст та структуру фахової компетентності юриста, І. Івашкевич вважає за доцільне виокремити в ній мотиваційно-цільовий, соціальний, когнітивний, аксіологічний та аутопсихологічний компоненти [2]. О. Федорчук стверджує, що комунікативна компетентність правників перш за все, складається з наступним компонентів: ціннісно-мотиваційного (мотивація і ціннісні відносини), когнітивно-змістового (професійно-інформативні знання), та операційно-технологічного (навички і уміння) [3]. Ю. Бойко, як науковець, виділяє в ній мотиваційний (професійні нахили, мотиви навчання, задоволеність професією і професійна спрямованість), операційний (креативність, комунікативні вміння та інтелектуальна лабільність), емоційно-вольовий (психічні стани, саморегуляція, локус контроль) та особистісний (самоприйняття, самоствавлення, самооцінка самовпевненість) компоненти [4].

Отож, проаналізовані результати напрацювань науковців, дозволяють виділити склад структури професійно-правової культури спілкування юристів: мотиваційний-ціннісний, етико-поведінковий, комунікативний, і рефлексивний компоненти.

Мотивація юриста є динамічним феноменом, так як вона може змінюватися під впливом різноманітних чинників, як соціальних, так і суб'єктивно-психологічних. Тому у конкретних умовах юридичної професійної діяльності мотивація може або закріплюватися і розширюватися, або почати деградувати у зв'язку з схильністю до професійної деформації [5].

А. Роша стверджує, що саме чотири групи мотивів відіграють важливу роль щодо професійного вибору юриста. Серед них: бажання стати юристом під впливом батьків чи родичів; великий інтерес до професії, вплив фільмів та книг; або так звана «коротка» мотивація, при якій людина довгий період часу думає про іншу спеціальність, проте через якісь обставини вибирає юриспруденцію [6].

Мотиваційно-ціннісний компонент включає систему цінностей та особисті мотиви юриста, котрі забезпечують повну реалізацію ключових функцій юридичної діяльності;

сукупність переконань і поглядів, які надають змогу визначити важливість права як засобу захисту суспільства і особистості у ньому; прагнення додержуватися моральних і правових норм, і вимагати, щоб інші теж поводитись, не порушуючи норм закону [7]. Цей компонент вивчає спрямованість взаємодії між професійними навичками та спілкуванням. На основі наявних на даних час моральних і правових цінностей, мотиваційного досягнення, установок взаємодії у суспільстві та мотивацію належного виконання професійної діяльності юристів; мотивацію досягнення успіху; здатність досягати поставлених цілей; професійне визначення без впливу сторонніх людей; професійну направленість як психологічний аспект юриста у професійній діяльності, яка включає мотиваційну та структурну сторони; професійну готовність, яка повинна включати науково-теоретичну, психологічну, юридичну та фізичну готовність тощо.

Наступним, також важливим у професійній діяльності юриста компонентом, є комунікативний. Даний компонент передбачає наявність різноманітних правових знань, до яких відносяться наступні: психологічні, соціологічні, етичні, деонтологічні та спеціальні правові знання. Такі знання є необхідними для повного розуміння правової та соціальної дійсності і взаємодії моральних і правових норм. Комунікативний компонент сприяє успішній взаємодії з середовищем, що нас оточує, та здатності співпрацювати між колегами. Комунікація також важлива для адаптації до мінливих соціальних умов і адекватного мирного вирішення конфліктів й екстремальних непередбачуваних ситуацій [8, с. 45–48], а також вмінню проводити успішну взаємодію з усіма об'єктами юридичної діяльності.

Варто звернути увагу на думку І. Івашкевич, яка досліджувала питання формування компетентності професійної діяльності майбутнього юриста. Вона вважає, що комунікативний компонент насамперед включає різногалузеві знання, такі як теорію та психологію, мову, етикет, засоби впливу, прийоми встановлення, розвитку і закінчення мовленнєвого контакту. Комунікативний компонент поєднує в собі і загальнопрофесійні вміння і навички, котрими має володіти кожний професіонал, і спеціальні вміння, знання і навички, які мають бути притаманні усім спеціалістам у юридичній сфері. До останніх належать: здатність до лідерства, до креативного та творчого застосування свого професійного досвіду та професіоналізм у здійсненні своїх повноважень [2].

Щодо нормативності мовлення юриста, то вона проявляється у дотриманні різноманітних мовних норм: орфоєпії, граматики, стилістики, лексики; орфографії та пунктуації. Засвоєння цих норм мови допоможе оволодіти українською літературною мовою. Це, відповідно, сприятиме взаєморозумінню у процесі спілкування під час виконання професійних обов'язків. Кожен юрист повинен вміти висловлюватись лаконічно і точно. Доказовість у висновках юристів досягається доцільним використанням цілої системи аргументів, у якій синонімія та варіативність є дуже важливими. Мовна варіативність у професійній діяльності формується на основі мовних знань і розвинених умінь їх застосування. Вона проявляється в доцільному застосуванні залежно від ситуації спілкування і кола осіб-співрозмовників. Зокрема, знання, уміння і навички з лексики та стилістики є актуальними у даному аспекті. У здійсненні юридичної діяльності дуже поширеними серед стилів мови є науковий та офіційно-діловий, а також можливе застосування деяких елементів художнього і публіцистичного стилів, в залежності від типу юридичної діяльності.

Мовна майстерність – найвищий рівень володіння культурою мови. При досягненні мовної майстерності, фахівець застосовує літературний варіант державної мови, уміє правильно і доречно використовувати професійну метамову. Це дозволяє юристу-практику проводити ефективну взаємодію з своїм співрозмовником чи керувати аудиторією на публічних виступах. Також ключовим є додержання загальномовного етикету, що виявляється у привітаннях, прощаннях та поздоровленнях народу. Водночас юрист має володіти і професійно-мовленнєвим етикетом, що має деякі відмінності при здійсненні процесуальних чи непроцесуальних спілкування [9, с. 68–70].

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що культура професійно-правового спілкування – поєднання цінностей і особистісних мотивів фахівців, що забезпечують повну

реалізацію соціальних функцій юридичної діяльності; сукупності поглядів і переконань, що дають змогу визнавати цінність права як засобу захисту суспільства і особистості у ньому; знань, таких як знання законодавства, психології особистості та спілкування, конфліктології, етики тощо, умінь і навичок, як загально правових, так і спеціалізованих. Сформованість культури професійно-правового спілкування повинна свідчити про наявність у фахівця належної правомірної поведінки, а також неухильного виконання законів і нетерпимість до їх порушення; наявності у юриста-практика розуміння ефективності чи неієвності його висловлювань і дій.

Список використаних джерел:

1. Чупринський Б. О. Філософсько-правові аспекти формування професійної культури майбутніх юристів : монографія. Луцьк : ФОП Захарчук В. В., 2012. 144 с.
2. Івашкевич І. В. Структура професійної компетентності юриста. *Технології розвитку інтелекту*. 2016. Т. 2, № 2.
3. Федорчук О. С. Формування у майбутніх правознавців професійного застосування інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2009. 22 с.
4. Бойко Ю. Ю. Формування психологічної готовності майбутніх юристів до професійної діяльності : автореф. дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07. Київ, 2008. 21 с.
5. Рижиков В. С. Соціально-психологічний профіль та особистісні характеристики юриста як складові професіограми у професійній підготовці спеціаліста. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка*. № 9 (196) . 2010. С. 249–258.
6. Роша А. Н. Профессиональная ориентация и профессиональный отбор в ОВД : учебное пособие. Москва : Академия МВД СССР, 1989. 210 с.
7. Савіщенко В. М. Дослідження виявлення професійно значущих якостей юристів у практичній діяльності. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки*. 2007. Вип. 46. С. 128–135.
8. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) за наук. ред. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 108 с.
9. Кацавець Р. Професійна етика юриста : навчальний посібник. Алерта. 2017. 148 с.

